

مروری بر زندگی و آثار پروفسور ادوارد گرانویل براون

فرزانه برومند
کارشناس ارشد زبان و ادبیات فارسی

صوفی مشرب ایرانی خصوصاً مثنوی و حافظ علاقه داشت. او در سال ۱۸۸۷م، به ایران که همیشه آرزوی دیدن آن را داشت سفر نمود. (همان ص ۴۰۲) در طول یک سالی که براون در ایران اقامت داشت بر زبان فارسی مانند زبان مادری خود اشراف یافت. در مسائل علمی و فلسفی به مباحثه با مردم می‌پرداخت و در سخنان خود شعر و حدیث به کار می‌برد و تمام مذاکراتی که با افراد متفاوت در مدت یک سال اقامتش در ایران نموده بود، همه لفظ به لفظ در خاطرش می‌ماند و از میان آن‌ها آن‌چه که جذاب و جالب به نظر می‌آمد در سفرنامه‌ای که انتشار نمود ثبت می‌کرد. (مینوی، ۱۳۵۱، ص ۴۰۳-۴۰۲)

مرحوم «سر دنیسن راس Sir E Denisen Ross» که از دوستان براون بود، معتقد بود که براون به زبانهای فرانسه و آلمانی به اندازه زبان و فارسی و ترکی و عربی مسلط نبود. خود براون نیز معترف بود که از زبان هندوستانی یعنی اردو لذت چندانی نبرده است. (همان، ص ۴۰۳)

پس از آنکه ادوارد براون از ایران به انگلستان بازگشت در دانشگاه کمبریج به تدریس زبان فارسی پرداخت. در سال ۱۸۹۳م بود که اولین کتاب خود با عنوان «یک سال در میان ایرانیان» را تألیف نمود. او پس از سفر به ایران چند سال از عمر خود را به تحقیق و تتبع فرق مذهبی ایران سپری نمود وی علاوه بر مقالات و کتبی که در زمینه ادبی، تاریخی و سیاسی ایران نوشته است در زمینه مذاهب اسمعیلیه، حروفیه، شیخیه، و بایه نیز کتابها و مقالات متعددی منتشر نموده است. (همان؛ ص ۴۰۴)

ادوارد براون در سال ۱۸۹۵م، شروع

□ ادوارد گرانویل براون در تاریخ هفتم فوریه ۱۸۶۲م در روستای اولی Uley که نزدیک به شهر «دورسلی Dursley» واقع در ایالت «گلوسسترشایر Gloucestershire» در انگلستان متولد شد. پدرش سال‌ها عهده‌دار مدیریت یک شرکت مهندسی کشتی سازی بود و مادرش نیز از اهالی «نورتمبری Northembrey» بود. (براون، ۱۳۸۷، صفحه ۹)

از آنجا که پدرش علاقه داشت تا وی در رشته مهندسی کشتی‌سازی به تحصیل بپردازد، پس از آنکه ادوارد براون تحصیلات ابتدایی خود را به اتمام رساند، او را به دبیرستان «اتون Eton» فرستاد اما ادوارد براون به دلیل عدم علاقه خود به آن رشته در حالی که هنوز به سن شانزده سالگی نرسیده بود آن دبیرستان را ترک نمود. (مینوی، ۱۳۵۱، ص ۳۹۸). در آن زمان بین روسیه تزاری و عثمانی جنگ در گرفته بود. در آن جنگ ادوارد براون متوجه دلاوری‌های مردم ترک در برابر روسیه تزاری گشت و در اثر این توجه، علاقه وافری به سرزمین ترک‌ها و زبان آنان یافت و به امید آنکه روزی بتواند وارد سپاه ترکان شود و به سربازان آنها بپیوندد به فراگیری زبان ترکی روی آورد. (همان، ص ۳۹۹)

هنگامی که پدر براون متوجه شد که پسرش علاقه‌ای به رشته مهندسی کشتی سازی ندارد او را وادار به تحصیل در رشته طب نمود و به این جهت او را به دانشگاه کمبریج فرستاد. او در آن‌جا به السنه‌ی شرقی علاقه‌مند شد. لذا پس از یک سال و اندی براون برای پیشرفت در زبان ترکی، در همان دانشگاه کمبریج به فراگیری زبان عربی و فارسی گرایش یافت و یک سال بعد توسط هندویی که مقیم کمبریج و مسلط به زبان فارسی و عربی بود به فراگیری زبان فارسی متمایل گشت و به تدریج مجذوب ادبیات و زبان فارسی شد و دیگر زبان ترکی در نظرش از جذابیت چندانی برخوردار نبود. (مینوی، ۱۳۵۱، ص ۳۹۹)

او در سال ۱۸۸۲م به مدت ۲ ماه در استانبول زندگی نمود و در مراجعت خود به انگلستان، ۲ سال از عمر خود را در کمبریج به فراگیری زبان‌های شرقی سپری نمود و در همان زمان بود که با پیرمردی ایرانی که از اهالی فارس و نامش «میرزا محمد باقر بواناتی» بود، آشنا گشت و از این پیرمرد تقاضا نمود که به وی زبان فارسی بیاموزد. (همان، ص ۴۰۰)

براون در سال‌های ۱۸۸۷م - ۱۸۸۴م در بیمارستان‌های لندن به تکمیل فن طبابت خود مشغول گشت و اوقات فراغت خود را به خواندن و مطالعه کتب فارسی و گفتگو با دوستان ایرانی خود سپری می‌کرد او در آثار ادبی ایران بیشتر به دیوان‌های شعرای

علامه آقای میرزا محمد خان قزوینی و سایرین همکاری نمود تا چندین کتاب را به چاپ رساندند. (همان، ص ۴۰۶)

یکی دیگر از دوستان ادوارد براون، «نیکلسن» مترجم و مصحح مثنوی مولانا بود. براون در سال ۱۹۰۲ م عهده‌دار کرسی استادی زبان عربی در دانشگاه کمبریج شد و در همان سال بود که جلد اول کتاب تاریخ ادبیات ایران که وی نوشته بود، چاپ گردید و در همان سال نیز ازدواج نمود. (همان، ص ۴۰۶)

ادوارد براون بین سال‌های ۱۹۱۲ م - ۱۹۰۵ از عالم ادبیات به دنیای سیاست روی آورد که آن داستان انقلاب مشروطیت ایران و خروش مردم این سرزمین برای حفظ حقوق و دفاع از استقلال و آزادی سرزمین‌شان بود. ادوارد براون در این زمان با قلم و تألیفات و حتی توان و مال خود در پیشبرد هدف میهن پرستان و آزادیخواهان ایران اهتمام نمود. (مینوی، ۱۳۵۱، ص ۴۰۶)

وی تنها حامی و هوادار استقلال ایران در انگلستان به شمار می‌رفت و درباره‌ی ایران مقالات متعددی نوشت و آنها را در روزنامه‌ها و مجلات انگلستان منتشر نمود و در آنها اعمال ناپسند مستبدین ایران و اقدامات ناپسند روسیه تزاری را مورد انتقاد قرار داد. وقتی گروهی از آزادی‌خواهان و پیشروان مشروطیت ایران به اروپا فرار کردند او آنها را به انگلستان دعوت نمود و با همکاری آنها انجمنی با عنوان «انجمن ایزان» تأسیس کرد و عده‌ی از رجال انگلیسی که با او در جهت استقلال و آزادی ایران هم عقیده بودند را در این انجمن جمع و اقدامات خود جهت استقلال ایران را آغاز نمود. (همان، ص ۴۰۸)

با تلاش‌های مداوم ادوارد براون، سرانجام انگلیس مجبور به تغییر روش سیاسی خود در آن مورد گشت و از ساخت و ساز با حکومت تزاری روسیه دست کشید تا این که آزادی‌خواهان ایران پیروز گشته و مستبدین بر جای خود نشستند. (همان، ص ۴۱۱). براون در زمینه تاریخ وقایع مشروطه ایران رسالات و کتب بسیاری از خود به جای گذاشته است. که مهم‌ترین این کتب عبارتند از «انقلاب ایران» و «جراید و اشعار ایران جدید» (همان ص ۴۱۲)

وی از سال ۱۹۱۳ م به اتمام تاریخ ادبی ایران، همت گماشت و ضمن نوشتن جلد سوم و چهارم آن به تاریخ دوره مغول و فرقه اسمعیلیه و سلسله صفویه علاقه‌مند شد و نزدیک به یک سال و نیم پیش از فوتش اغلب وقت خود را به این کار می‌پرداخت. (مینوی، ۱۳۵۱، ص ۴۱۳)

براون به عدالت اهمیت بسیار می‌داد و عقیده‌اش نیز مبتنی بر عدالت بود. (براون، ۱۳۸۷، ص ۱۷)

تعصبات ضد هندی وی در بر گیرنده‌ی فارسی‌زبانانی هم که مقیم هند بودند، می‌شد. برای وی مشکل بود که در تألیف جلد چهارم تاریخ ادبی ایران به مهارت ولیاقت شعرائی مانند صائب تبریزی و امیر خسرو دهلوی اذعان نماید، البته دیدگاه او در اواخر عمرش نسبت به این موضوع تغییر یافت و نظر موافقی نسبت به مسلمانان هندی یافت و همه اینها به واسطه دانشجویان هندی صورت گرفت که با تلاش و عشقی وافر در زمینه ادبیات اسلامی در کمبریج به تحصیل می‌پرداختند. (همان، ص ۲۴)

به نوشتن کتابی درباره تاریخ ادبیات ایران نمود وی تا سال ۱۹۰۵ م جلد دوم این کتاب را به پایان رساند و در این مدت بیشتر همت خود را صرف تتبع در ادوار مختلف تاریخ ایران از زمان‌های قدیم تا آغاز حمله مغول و تحقیق در مسائل ادبی مربوط به زبان‌های ماقبل اسلام ایران و شاهنامه فردوسی نمود در ضمن چندین کتاب فارسی مانند تذکره الشعراء، تذکره الاولیا و لباب‌الالباب را شخصاً یا به واسطه دیگران تصحیح و تحشیه نمود که خود مخارج همه آنها را متحمل می‌گشت. (همان ۴۰۵)

براون در زمان حیات خود رئیس انجمن اوقاف گیب بود. مستر گیب یکی از دوستان ادوارد براون و دانشمند ترک شناس بود که در سال ۱۹۰۱ م چشم از جهان فرو بست گیب در زمینه تاریخ ادبیات ترک کتاب بزرگی به زبان انگلیسی نوشته بود که فقط توانست یک جلد آن را به چاپ برساند زیرا پس از آن در گذشت. بنابراین ادوارد براون کار او را ادامه داد و ۵ جلد باقی مانده از این کتاب را نیز به چاپ رساند. مادر گیب مبلغی کلان را وقف آن نمود که در بانکی بگذارد و از سود سالیانه آن با نظارت انجمنی از شرق‌شناسان، متن و ترجمه برخی کتابهای فارسی و ترکی و عربی طبع گردد. او چند تن از شرق شناسان را مسئول و امین این موقوفه نمود تا بنا بر صلاحدید خود هر کتابی را که می‌خواهند به هر دانشمندی که مناسب است پیشنهاد نمایند که تصحیح کند و بر آنها توضیحات و حواشی نوشته و آن را با خرج و هزینه اوقاف گیب چاپ نماید. (مینوی، ۱۳۵۱، ص ۴۰۵)

ادوارد براون نیز شخصاً چند کتاب از طریق آن انتشارات منتشر نمود و با استاد

آثار ادوارد گرانویل براون ۱- یک سال در میان ایرانیان

«کتاب یک سال در میان ایرانیان» توسط مانی صالحی علامه به زبان فارسی ترجمه شده و در سال ۱۳۸۷ ه.ش با تیراژ ۳۰۰۰ جلد توسط نشر اختران به چاپ چهارم (سوم ناشر) رسید. (همان، ص ۲۴ شناسنامه)

در آغاز این کتاب پیشگفتاری است که توسط «سرالیس اچ مینس» (Sir Ellis h.Minns) نوشته شده است که در آن درباره جایگاه و اهمیت کتاب مذکور در بین آثار دیگر سخن رانده. همچنین او در این قسمت از تأثیرپذیری خود از ادوارد براون و رمز محبوبیت وی در قلب ها سخن به میان می آورد. بخش دیگر آن کتاب زندگی نامه ادوارد براون می باشد، که توسط «سرای، دنیسن راس» نوشته شده است که به شرح درباره زندگی براون و آثارش پرداخته است. (براون، ۱۳۸۷، ص ۲۴-۷)

عنوان بعدی، دیباچه مولف بوده که براون در آن به شکر گزاری پروردگار از اینکه به وی توفیق سفر به ایران را عطا کرده پرداخته و در ادامه از انگیزه خود جهت تالیف این کتاب سخن رانده است. این قسمت کتاب برگرفته است از ترجمه ذبیح الله منصوری می باشد. (همان، ص ۲۵، ۲۶)

سپس متن اصلی کتاب که با مقدمه شامل هجده فصل می باشد آغاز می شود. که در فصل اول آن، مولف درباره چگونگی گرایش خود به زبان فارسی و فراگرفتن آن اشاره نموده است؛ سپس در فصل های بعدی به شرح درباره سفر خود از انگلستان به مرزهای ایران و از آنجا به شهرهای آن و خاطرات خود از هر شهر می پردازد و در پایان نیز از بازگشت خود، به انگلستان سخن رانده است. (همان ۲۷- ص ۵۸۸) سرانجام این کتاب با بخشی به عنوان «نمایه» به پایان می رسد. (همان، ص ۶۰۷-۵۸۹)

۲- طب اسلامی

این کتاب از آثار دیگر ادوارد براون است که توسط مسعود رجب نیا به فارسی ترجمه شده است. این کتاب تا کنون دو بار تجدید چاپ شده است، چاپ اول آن در سال ۱۳۳۷ ه.ش، چاپ دوم آن در سال ۱۳۴۳ ه.ش و چاپ سوم آن نیز در (س ۱۳۵۱ ه.ش) تحت نظارت احسان یار شاطر و توسط بنگاه ترجمه و نشر کتاب صورت گرفته است. (براون، ۱۳۵۱، شناسنامه) کتاب مذکور از دو مقدمه و چهار خطابه، فهرست اشخاص، امکانه، بیماریها، دردها و درمانها، اصطلاحات و در پایان نیز فهرست نام کتابها و مجلات تشکیل شده است. (همان، ۶-۵)

۳- انقلاب ایران

انقلاب ایران از آثار دیگر پروفیسور ادوارد براون می باشد که توسط احمد پژوه از انگلیسی به فارسی ترجمه شده سپس در سال ۱۳۲۹ ه.ش توسط انتشارات کانون معرفت در تهران به چاپ رسید. (براون، ۱۳۲۹، شناسنامه)

متن اصلی کتاب مذکور شامل ۱۱ بخش می باشد که گزیده آنچه در این ۱۱ بخش مطرح شده است عبارتست از: بیوگرافی سید جمال الدین، امتیاز تنباکو، روزنامه قانون،

کشته شدن ناصرالدین شاه، اعطای مشروطیت از طرف مظفرالدین شاه، جلوس محمد علیشاه بر تخت شاهی و اختلاف او با مجلس، قرارداد روس- انگلیس، کودتای ۲۳ ژوئن سال ۱۹۰۸ نمایندگان سیاسی و رویدادهای اول تیر، تاریخچه ظهور قزاق در ایران، جنگ تبریز، مشروطه طلبان ایران، استبداد، انجمن ایرانیان در انگلستان، بر کناری محمد علی شاه آغاز جنبش جبهه ملی، جلوس سلطان احمد شاه به تخت شاهی و نیز بازداشت ظل السلطان. (براون، ۱۳۳۹، ص ۲۶۳-۱)

۴- تاریخ ادبیات ایران

الف- تاریخ ادبیات ایران (از فردوسی تا سعدی)

این کتاب ترجمه تاریخ ادبی ایران تالیف ادوارد براون می باشد که در سه جلد به زبان فارسی ترجمه شده است. جلد اول این کتاب توسط فتح الله مجتبیایی به فارسی ترجمه شده و در سال ۱۳۸۶ ه.ش توسط انتشارات مروارید در تهران به چاپ هفتم رسیده است. (براون، ۱۳۸۶، ج ۱، شناسنامه) متن اصلی این کتاب شامل ۴ فصل می باشد. (همان، فهرست مطالب)

در اینجا گزیده ای از مطالب ۴ فصل مطرح می گردد:

مولف در فصل اول طرحی مختصر از تاریخ ادبی ایران را ارائه نموده است سپس به شرح درباره وضع منحصر به فرد زبان عربی، علوم اعراب و مباهات آنها به زبان خودشان، تطور ذوق ادبی و اصول نقد و مختصات نخستین اشعار فارسی از لحاظ اسلوب و موضوع، قالب های شعری، علم بلاغت در ایران، دسته بندی اشعار فارسی بر مبنای قافیه و انواع

ب- تاریخ ادبیات ایران (از سنایی تا سده)

این جلد نیز توسط غلامحسین صدری افشار به زبان فارسی ترجمه شده و در سال ۱۳۸۶ ه.ش توسط انتشارات مروارید در تهران به چاپ ششم رسیده است. (براون، ۱۳۸۶، ج ۲، شناسنامه)

متن اصلی این کتاب با فصل پنجم که در ادامه جلد اول آمده است آغاز می شود. مولف در این فصل درباره عصر سنجر و جایگاه دانش و ادبیات در این عصر سلطنت محمود بن ملکشاه و جانشینان او سلجوقیان کرمان، غوریان و غزنویان، خوارزمشاهیان و شاعران دوره سنجر و نیز شاعران پارسی گوی و نثر فارسی و بررسی آن پرداخته است. (براون، ۱۳۸۶، ج ۲، ص ۶۲-۱)

فصل ششم به معرفی شاعرانی مانند انوری، خاقانی، نظامی گنجوی و ظهیری فاریابی و آثار آن ها پرداخته و درباره هر یک شرح داده و از ممدوحان فاریابی نیز سخن رانده است. (همان، ص ۱۱۴-۶۲)

در فصل هفتم نیز از قدرت بی نظیر خوارزمشاهیان و دامنه قدرت و نفوذ آن ها و حمله مغول و فروپاشی خوارزمشاهیان سخن به میان آورده است. (همان، ص ۱۵۲-۱۱۵) مولف در فصل هشتم از زندگینامه نگاران، مورخان و جغرافی دانان سخن رانده به ذکر نام و احوالشان می پردازد.

پس از آن از تاریخ های محلی سخن به میان آورده و به معرفی فخر الدین رازی و نصیر الدین طوسی می پردازد و نزد دانشمندان و بزرگان دیگر در زمینه های مختلف سخن رانده و در ادامه به شرح درباره عرفا و متصوفه می پردازد. (همان ص ۱۵۵-۹۱) مولف در فصل نهم که آخرین فصل جلد دوم تاریخ ادبیات ایران می باشد به شرح درباره زندگانی عطار، مولوی و سعدی و آثار آن ها می پردازد و در پایان از دوتن از شعرای متوسط این عصر سخن رانده است. (همان ص ۱۹۲)

ه- تاریخ ادبیات ایران

(از صفویه تا عصر حاضر)

این جلد که ادبیات ایران را از صفویه تا عصر حاضر مورد بررسی قرار می دهد توسط دکتر بهرام مقصدی به زبان فارسی ترجمه شده و تحشیه و تعلیق آن نیز توسط دکتر ضیاء الدین سجادی و دکتر عبدالحسین نوائی صورت گرفته است. سرانجام کتاب مذکور در سال ۱۳۷۵ توسط انتشارات مروارید در تهران به چاپ دوم رسیده است. (براون، ۱۳۷۵، ج ۳، شناسنامه)

متن اصلی این کتاب شامل سه بخش و ۱۰ فصل می باشد که بخش اول آن از فصل اول تا پنجم، تحت عنوان «نکات عمده تاریخ ایران در قرن اخیر» بخش دوم از فصل پنجم تا فصل هشتم با عنوان شعر فارسی در چهار قرن اخیر و بخش سوم از فصل هشتم تا دهم با عنوان «نثر فارسی در چهار قرن اخیر» مطرح می گردد. (همان، فهرست مطالب)

اینک بیان گزیده آنچه که در فصول این کتاب مطرح شده می پردازیم. مولف در فصل اول از اهمیت تاریخی سلسله صفویه و عدم موجودیت تاریخی

شعر و صنایع ادبی و بدیعی پرداخته است. (همان، ص ۱۲۶-۱۰)

سپس مولف در فصل دوم، اوضاع ایران در اواخر قرن دهم میلادی را مورد بررسی قرار داده و سپس به شرح درباره سامانیان، سلطان محمود غزنوی، مراکز چهار گانه فرهنگ در ایران، ابن سینا، عنصری، فرخی، فردوسی و آثار ایشان می پردازد و نیز از دیگر شاعران عصر محمود سخن رانده است. (همان، ص ۳۱۴-۲۴۱)

مولف، در فصل سوم از عصر سلجوقی رانده سپس به شرح درباره انقراض غزنویان، تاسیس دولت سلجوقی آلب ارسلان، اصل و منشا حشاشین شیعه و فرق آن، ناصر خسرو، بد نامی حشیش و درجات و مراتب حشاشین و اطلاعات کورکورانه فدائیان پرداخته است. (براون، ۱۳۸۶، ج ۱، ص ۳۱۴، ۲۴۱)

در فصل چهارم درباره سیاست نامه خواجه نظام الملک است سخن رانده و دیدگاه خود را درباره آن بیان داشته است؛ سپس به شرح درباره ناصر خسرو و سفرنامه و اقامت او در مصر و اشخاص و اماکن و مذاهبی که در اشعار و دیوانش ذکر شده اند و نیز شرح حال مختصری از زندگی و عقاید دینی وی پرداخته و خیام را به عنوان شاعر و رباعی گوی عصر سلجوقی معرفی نموده و از آثاری که به گونه یی از خیام یاد نموده اند همراه با نام مولفان آن ها سخن رانده. پس از آن به بابا طاهر عریان همدانی، ابو سعید ابوالخیر، شیخ عبدالله انصاری و آثارشان می پردازد و در ادامه از شاعران صوفی این عصر سخن رانده و در پایان قابوسنامه را مورد بررسی قرار می دهد. (همان، ص ۴۶۴-۳۱۷)

کامل از این سلسله سخن رانده؛ همچنین او به ویژگی‌های بارز سلسله صفویه و شرح درباره آنها پرداخته سپس از شاه اسماعیل و شخصیت وی میانه او با هنر و ادبیات و نیز دیدگاه شاهان صفوی نسبت به ادبیات و شعرا سخن رانده است سرانجام فصل با ضمیمه‌یی عربی به پایان می‌رسد. (همان، ص ۴۴-۱۵)

فصل دوم این کتاب به ذکر دلایل شهرت شیخ صفی‌الدین شاه اسماعیل و جانشینان و برادران و پیروان و فتوحات و تلاش‌های وی محبت ترویج مذهب تشیع پرداخته و در ادامه از رقبای شاه اسماعیل و فتوحات وی در غرب، جنگ چالدران، مرگ شاه اسماعیل و برخی از ویژگی‌های او سخن رانده است. (براون، ۱۳۷۵، ج ۳، ص ۹۱-۴۵)

فصل سوم این کتاب از جلوس شاه طهماسب، اخلاق و عقاید وی، جنگی با ترکان عثمانی، شاه اسماعیل دوم، شاه عباس کبیر و جانشینان وی سخن رانده است. (همان، ص ۱۲۷-۹۳)

فصل چهارم به شرح درباره وقایع دوران افغانه، دوران نادر، سلطنت سلسله قاجار و وقایع مربوط به هر یک پرداخته است. (همان ص ۱۶۵-۱۲۹)

مؤلف در فصل پنجم از ثبات استثنایی زبان ادبی ایران، توجه به شعر و انواع آن سخن رانده و درباره هر یک شرح می‌دهد. (همان، ص ۲۰۵-۱۶۹)

مؤلف در فصل ششم درباره گسترش قریحه شاعری در ایران و نیز شاعران این دوره سخن رانده است. (همان، ص ۲۶۲-۲۰۷)

در فصل هفتم از تجدید حیات شهر در زمان قاجار، بازگشت به سبک‌های گذشته شعری این دوره میرزا تقی خان امیر کبیر، مکتب جدید شاعران پس از انقلاب و ادیب الممالک سخن رانده شده است. (همان ص ۳۰۲-۲۶۳)

فصل هشتم این کتاب درباره سلسله مراتب تشیع، فقدان کتب فقهی شیعه در اوایل دوران صفویه شرح داده سپس به معرفی علمای دوره صفویه و پس از آن پرداخته است. (براون ۱۳۷۵، ج ۳، ص ۳۵۸-۳۰۵)

مؤلف در فصل نهم به بررسی انواع نثر و انحطاط آن در زمان مغولان و بیگانگان دیگر و نیز بهبودی نثر در زمان‌های اخیر و نقسیم بندی آثار منثور و معرفی و شرح درباره هر یک می‌پردازد. (همان، ص ۴۰۰-۳۵۹)

و در فصل دهم که آخرین فصل کتاب تاریخ ادبیات ایران می‌باشد از تأثیرات تجدیدطلبی، دارالفنون، تئاتر، رمان و وضعیت مطبوعات ایران پس از جنگ بین‌المللی سخن رانده شده است. (همان، ص ۴۰۱-۴۲۵)

ادوارد براون در نوشتن تاریخ ادبی ایران از کتاب تاریخ ادبیات فارسی هرمان اته به عنوان یکی از منابع اصلی خود استفاده نموده و از نام و مقام مؤلف این کتاب بارها یاد کرده است. (اتهِ ۱۳۳۷، ص ۱۱)

نتیجه

با مطالعه دقیق در شرح حال و تتبعات ادوارد براون درباره ایران می‌توان به این نتایج رسید:

- براون با بهره‌گیری از کتب متفاوت که کتب تاریخ ادبیات فارسی هرمان اته یکی از آنها می‌باشد و نیز با مطالعه و تحقیقات خود درباره ادبیات ایران در

اثر خود «تاریخ ادبی ایران» به گونه‌ی ژرف و عمیق و بسیار گسترده ادبیات این سرزمین را مورد بررسی قرار داده و آن را در درجه اول به مردم سرزمین خود و در درجه دوم به جامعه جهانی معرفی نموده است.

- با مطالعه در شرح حال زندگی این خاورشناس می‌توان به این نتیجه رسید که وی تعصبی درخور تحسین نسبت به ایران داشته و معرفتی عمیق نسبت به ارزش‌های اصیل آن چون آزادی‌خواهی، عدالت یافته در پی این شناخت و معرفت برای حفظ ارزش‌های این سرزمین اهتمام ورزیده و با تالیفات و آثاری که درباره ایران و فرهنگ و ادب و تاریخ آن از خود به جا گذاشته است ارزش‌های اصیل این سرزمین را به جهان اشاعه نموده است. ■

منابع

- ۱- براون، ادوارد گرانویل، یک سال در میان ایرانیان، مانی صالحی علامه، نشر اختران، تهران، ۱۳۸۷، چاپ چهارم. ۲- مینوی، مجتبی، نقد حال، شرکت سهامی افست، تهران، ۱۳۵۱، چاپ اول. ۳- براون، ادوارد گرانویل، طب اسلامی، مسعود رجب نیا، نگاه ترجمه و نشر کتاب، تهران، ۱۳۵۱، چاپ سوم.
- ۴- براون، ادوارد گرانویل، انقلاب ایران، پژوه، انتشارات کانون معرفت، تهران، ۱۳۳۹. ۵- براون، ادوارد گرانویل، تاریخ ادبیات ایران (از فردوسی تا سعدی)، فتح الله، مروارید، تهران، ج ۱، ۱۳۸۶، چاپ هفتم.
- ۶- براون، ادوارد گرانویل، تاریخ ادبیات ایران (از سنایی تا سعدی)، غلامحسین صدری افشار، مروارید، تهران، ج ۲، ۱۳۸۶، چاپ ششم.
- ۷- براون، ادوارد گرانویل، تاریخ ادبیات ایران (از صفویه تا عصر حاضر)، بهرام مقدادی، مروارید، تهران، ج ۳، ۱۳۷۵، چاپ دوم. ۸- اته، هرمان، تاریخ ادبیات فارسی، رضازاده شفق، نگاه ترجمه و نشر کتاب، تهران، ۱۳۳۷.